

Victòria en la derrota?

Alexis Tsipras va dimitir com a primer ministre de Grècia el 20 d'agost a la nit. Només set mesos després d'haver estat escollit amb la promesa de combatre les polítiques d'austeritat marcades per Europa, el líder de Syriza ha plegat per convocar unes eleccions anticipades que avalin l'acord pactat amb la UE i l'FMI, que no ha agradat gens al sector més radical del partit. En aquest reportatge de *Der Spiegel*, publicat entre l'acord assolit i la dimissió de Tsipras, s'analitza el canvi del discurs del líder grec durant els mesos que ha estat al capdavant del país.



Julia Amalia Hayer
© Der Spiegel

Avegades sembla com si Alexis Tsipras lluités contra ell mateix. Sembla que el Tsipras pragmàtic es baralla amb el Tsipras ideòleg. I el Tsipras bon gendre, amb el Tsipras demagog. No són només els seus adversaris els qui el consideren imprevisible: els seus assessors més

propers també el descriuen com un camaleó. Potser ni el mateix Tsipras sap quin és el seu paper.

La qüestió de qui i què vol ser realment Alexis Tsipras ara mateix consumeix tot Europa. Tsipras, que acaba de fer 40 anys i no fa ni sis mesos que és primer ministre, continua sent un enigma. Fa que la gent no tingui clar què dirà o com ho dirà i si al final realment farà el que diu.

Un dimarts, a les deu de la nit a Atenes, Tsipras va aparèixer a la televisió com un home d'Estat. Va ser una aparició brillant, potser fins i tot una de les seues millors aparicions, i també una de les més honestes. Amb americana negra i camisa blanca, estava assegut a l'escriptori del seu despatx recobert de fusta a Villa Maximos, la rèplica grega de la Casa Blanca. A la paret de darrere seu hi havia penjat un quadre estrany i mar-

a Grècia i el poble grec. Va dir que havia signat “un text en el qual no crec, però l’he signat per evitar un desastre per al meu país, la caiguda dels bancs”. Tsipras mirava directament a la càmera mentre explicava que havia lluitat fins a l’últim moment i que no ho havia deixat córrer fins que s’havia adonat que no hi havia cap més opció. Parlava calmadament i amb ponderació, i no com un principiant de l’escena internacional. I això a pesar del fet que es veia forçat a anunciar un gir de cent vuitanta graus de les polítiques que havia defensat fins a aquell moment. És un canvi de rumb que està girant contra ell membres del seu partit i votants.

“N’assumeixo la responsabilitat”

Tsipras també va avisar de les conseqüències desastroses que hi hauria si Grècia sortia de l’euro. Hi hauria una pobresa massiva, els bancs entrarien en fallida i seguidament vindria el caos. Va dir que no volia que Grècia sortira mai de l’euro, però que no tenia altra opció que amenaçar d’abandonar la moneda comuna com a tàctica de negociació. “Assumeixo la responsabilitat de tots els errors que pugui haver comès”, va afegir.

Amb relació als oponents del seu propi partit que havien amenaçat de rebutjar un tercer programa de rescat per a Grècia, va dir que no hi podia haver “puresa ideològica” en temps de crisi. En aquest cas, el qui parlava era el Tsipras pragmàtic. I les paraules que pronunciava eren exactament el contrari del que el Tsipras ideòleg havia promès els últims anys: posar fi al *diktat* de l’austeritat i al programa de rescat i les seues dures condicions. Però ara tot havia canviat. De cop i volta defensava lleis contra les quals s’havia manifestat en totes les seues declaracions fins feia ben poc.

Kolotumba és la paraula que els grecs fan servir per descriure el fet que una persona es retracti de tot el que havia dit abans i es posi a fer el contrari. En català es podria traduir com a ‘tombarella’. En el cas de Tsipras, però, més aviat és un triple salt. Enrere, evidentment.

Dos dies després d’aparèixer a la televisió, 229 dels 300 membres del Parlament van votar a favor del nou programa: el que Tsipras no havia volgut mai, però que ara necessitava urgentment. Els partits de l’oposició –Nova Democràcia, el Pasok i To Potami– hi van votar a favor, mentre que 38 membres de Syriza, el partit de Tsipras, o bé hi van votar en contra o es van abstenir. Tsipras va entrar al Parlament hores després de l’inici del debat. Va explicar novament per què al seu Govern no li quedava cap altra opció que acceptar l’oferta dels creditors.

Aleshores, el president del Parlament, també membre de Syriza, ja havia abandonat la sala en senyal de protesta. I Iannis Varufakis, fins no fa gaire ministre de Finances, votaria, uns minuts més tard, en contra de l’acord que el primer ministre havia signat. A fora, a la plaça Sintagma, hi va haver protestes i es van llançar granades atordidores i pedres. Són escenes habituals que continuen produint-se en una mena de repetició infinita. L’única cosa nova era que la ràbia ara anava dirigida al mateix Tsipras.

Tampoc no era nou el que s’estava fent a dins del Parlament, on el Govern accedia a fer retallades a les pensions i a augmentar l’impost sobre el valor afegit. El país també col·locarà altres actius valuosos en un fons especial de privatització per vendre’ls. És un nou programa en què ja és evident que molts aspectes no es podran implementar. El contingut concret del tercer paquet de rescat s’haurà de negociar les pròximes setmanes.

Durant aquest temps el país es mantindrà a flotació amb diners procedents del fons de rescat. Els socis europeus d’Atenes a Brussel·les han promès més de 80.000 milions d’euros en préstecs durant els propers tres anys si Grècia acceptava les condicions dels préstecs. Però com que sembla que, cada dia que passa, el nombre creix, ja circulen estimacions que indiquen que finalment el rescat podria tenir un valor de 100.000 milions d’euros. →

ronós. Era la primera vegada que el desgast causat per mesos de negociacions maratonianes es feia visible en ell. Tenia un aspecte pàl·lid i fatigat, però també feia la impressió que s’havia estovat una mica, com si s’haguera fet uns quants anys més vell d’un dia per l’altre. El seu rostre, però, no presentava cap signe de resignació. Se’l veia decidit.

Va dir que havia negociat un acord, el millor que havia pogut aconseguir per



→ “Posar el país al davant del partit”

Ara mateix sembla que el Tsipras pragmàtic ha deixat fora de combat el Tsipras ideòleg. “Finalment posa el país al davant del partit”, deia dimecres, alleujat, un polític de l’oposició.

Però Tsipras no tenia cap altra opció. Si no haguera arribat a un acord a Brussel·les, Grècia hauria fet fallida. Els bancs haurien anat a la bancarrota; encara haurien desaparegut més empreses. I Tsipras hauria estat el responsable únic de tot plegat. Però amb el seu gir copernicà també ha demostrat que, al capdavant, és un polític i no un jugador arriscat.

L’última cimera que es va celebrar a Brussel·les va durar disset hores, durant les quals Alexis Tsipras va abandonar una posició rere l’altra. Va sortir diverses vegades de la sala on negociava amb Angela Merkel, François Hollande i el president del Consell Europeu, Donald

SI TSIPRAS NO HAGUERA ARRIBAT A UN ACORD A BRUSEL·LES, GRÈCIA HAURIA FET FALLIDA. ELS BANCS HAURIEN ANAT A LA BANCARROTA I ENCARA HAURIEN TANCAT MÉS EMPRESES

Tusk. A fora parlava per telèfon amb els seus, que eren a Atenes.

Al final va aconseguir mantenir el fons per privatitzar actius de propietat estatal –aquest fons havia de tenir la seu a Luxemburg i s’havia d’utilitzar com a garantia per als préstecs– sota el control d’Atenes. El fet que sigui improbable que el fons no pugui aportar mai els 50.000 milions esperats no importava gens. Tsipras necessitava la victòria.

Grècia no podrà pagar el deute

Virtualment, és una certesa que aquest no serà l’únic element del nou acord de rescat que no s’implementarà. Tsipras ho sap i també ho saben els creditors internacionals de Grècia. El país hel·lè no podrà tornar mai el deute: el Fons Monetari Internacional no és l’única part que ha arribat a aquesta conclusió.

A pesar de totes les promeses trencades, malgrat el *no* a l’austeritat que Tsipras transformaria en un *sí* uns dies més tard, com un mag que es treu un conill del barret, els sondejos mostren que el 70% dels grecs dona suport a l’acord, el qual consideren “necessari i sense alternativa”. El 68% diu que tornaria a votar Tsipras si hi hagueren eleccions una altra vegada. Les enquestes també indiquen que podria governar sense un soci de coalició.

Aquestes xifres són sorprenents per a un primer ministre amb el qual els bancs s’han hagut de tancar perquè amenaçaven de fer fallida. Un primer ministre



amb el qual s’han hagut d’introduir controls de capital, amb la limitació de retirar diàriament com a màxim seixanta euros. A més a més, l’economia grega no havia estat mai tan malament des del començament de la crisi, fa cinc anys. Després d’un any i mig de consolidació, l’economia ha tornat a caure a la recessió i s’està contraient a un ritme ràpid.

L’obra mestra de Tsipras

El fet que no estiga rebent crítiques vehements i que va aconseguir que el 61% dels grecs li donara suport en el referèndum del 5 de juliol és l’obra mestra de Tsipras en política. Havia enfrontat “la democràcia contra la troica”, com solia dir. Va ser una demostració de poder i al mateix temps una bufetada als europeus. És possible que infravalloessin Tsipras perquè sempre s’havia mostrat educat i reservat. Però Tsipras també va posar a prova els límits i no va tenir reserves a l’hora de creuar la línia.



ACORD POLÈMIC. Alexis Tsipras i Angela Merkel, durant la primera visita del líder grec a la seu de la Cancelleria, el març passat. El 15 de juliol Alexis Tsipras va explicar l'acord amb Europa al Parlament grec, que va acabar aprovant-lo per majoria malgrat el rebuig d'alguns membres de Syriza (a baix).

solucionar el problema era obtenir més préstecs per estimular el creixement. En gran part, aquesta encara és la seua posició avui.

Però Tsipras no és pas un ostatge. De fet, ell també ha utilitzat la perspectiva d'una fallida de Grècia com a arma. Durant l'entrevista del 2012, va dir que volia que "Grècia continuara sent un problema sistèmic per a Europa". Ho justificava dient que aquesta seria l'única manera d'assegurar-se que es concediran els milers de milions dels paquets de rescat i l'única forma que els europeus prorrogaren o condonaren els deutes grecs; per por del risc de contagi que es derivaria d'una fallida grega.

Pragmatista, demagog i ideòleg

Aquesta continua sent l'estratègia de Tsipras, i és efectiva. Certament, ara la situació és tensa, però ha aconseguit mantenir Grècia a l'euro i ha posat fi al debat sobre la sortida de la moneda comuna, si més no de moment. Si aconsegueix mantenir-se en el poder –i ara mateix sembla que se'n sortirà– podria acabar pilotant el destí del país durant força temps. Perquè Tsipras no té adversaris de debò en la política grega. A tot estirar, té alguns rivals. Ha tret poder al seu partit i ha forçat l'oposició a compartir la responsabilitat de les polítiques d'austeritat fent que aprovaren les normatives. També ha demostrat al poble grec que els pot rescatar.

És possible que Tsipras ho haja aconseguit precisament perquè és, a parts iguals, un pragmatista, un demagog i un ideòleg. Això potser és fins i tot un requisit per sobreviure en aquest partit; un partit en què encara hi ha neoestalinistes que, encara avui dia, vessen alguna llàgrima quan entren al Kremlin durant les visites del Govern.

Això és el que va passar no fa gaire amb Panaiotis Lafazanis, que fins divendres a la tarda era ministre d'Energia, quan Tsipras va anunciar la reestructuració del gabinet. Si bé Lafazanis va votar en contra de la llei de reforma de

"El poble grec es defensarà contra un ultimàtum amb un gran *no*", va anunciar abans del referèndum. Alhora, va dir, aquest *no* també seria un gran *sí* a la solidaritat europea". Aquesta dialèctica potser és difícil de comprendre pels buròcrates de Brussel·les, però els grecs l'entenen perfectament. De tota manera, Tsipras va ser capaç de prendre el *no* desafiant dels seus compatriotes a l'austeritat i, tot i el seu gir descarat, va convertir-lo en un *sí* en una setmana sense ser considerat un traïdor.

Això també és producte del fet que molts grecs han interioritzat el lema de Tsipras: la culpa és dels altres. Els creditors, Europa o, d'una manera més simple, el ministre de Finances alemany, Wolfgang Schäuble. "Ens fan xantatge amb els seus préstecs", ha declarat diverses vegades Tsipras. Varufakis també va descriure la pressió posada sobre Grècia perquè tancara els bancs com a "xantatge" i va dir que els creditors eren

"terroristes". La idea que són els altres el qui en tenen la culpa també és el que va donar, més que cap altra cosa, el poder al partit de Tsipras, Syriza.

Quan Tsipras va demanar diners a Vladímir Putin fa unes quantes setmanes, el president rus s'hi va negar. En una roda de premsa amb líders econòmics, Putin va dir, fent broma, que finalment entenia la versió dels fets de Tsipras. "Quan el senyor Tsipras parlava, deia que el problema de Grècia no era una problema grec sinó europeu", va dir Putin. "És veritat. Si deus molt a algú, aleshores ja no és el teu problema sinó el problema d'aquell a qui deus". Les declaracions pretenien ser una broma, però gairebé la va encertar de ple. Segons la visió de Tsipras, el tràngol del país és culpa del "capital internacional" i dels "falsos principis protestants d'Angela Merkel", si més no això és el que va dir a *Der Spiegel* al començament del 2012. En aquell moment, la seua recepta per

→ Tsipras, encara preveu donar suport al Govern. En aquest sentit, és un comunista absolut, disposat a seguir la línia del partit. Si depenguera de Lafazanis, aviat es reintroduiria la dracma. Lafazanis i els seus companys de l'ala esquerra de Syriza, Plataforma d'Esquerra, voldrien que Grècia sortís de la Unió Europea. Els membres d'aquesta plataforma rarament ho diuen en públic, perquè la majoria de grecs vol quedar-se dintre l'euro, però aquest és el seu objectiu. I Lafazanis és dels que voldrien complicar-li la vida al Tsipras més pragmàtic. Els últims mesos, l'ala esquerra del partit ha criticat Tsipras cada vegada que ha dit que creia que podia arribar a un acord amb els creditors. El fet que l'FMI va continuar exigint més mesures per part de Grècia no facilitava gaire les coses a Alexis Tsipras.

Nervis d'acer

Dimitris Papadimulis, membre de Syriza al Parlament Europeu, es lamenta en veu alta quan hi pensa. "Amb tanta pressió que arriba per tots cantons, Tsipras deu tenir uns nervis d'acer", diu. Afegeix que no enveja el primer ministre ni el seu càrrec, però que admira el seu carisma i la seua comprensió. "Hem de créixer de pressa com a partit, i evidentment és inevitable cometre errors". No ens diu, però, quins són aquests errors. Només diu que no va ser fàcil transformar un moviment col·lectiu d'intel·lectuals i ideòlegs d'esquerres aïllats en un partit convencional i en la força política més gran del país en només cinc anys.

QUAN ENCARA ANAVA A L'ESCOLA, TSIPRAS ESCAMPAVA LA SECCIÓ POLÍTICA DEL DIARI AL TERRA DEL MENJADOR PER ESTUDIAR-LA

Papadimulis creu que Tsipras és l'home més adient per al país i el partit. Que és un visionari, però que també és "realista de cap a peus". Sobretot, és un polític de veritat; un home que, quan encara anava a l'escola, escampava la secció política del diari al terra del menjador per estudiar-la. A catorze anys, es va afiliar a un grup de jovent comunista que va lluitar llargament contra una reforma escolar que finalment el Govern conservador va desestimar. Persones pertanyents al moviment en aquella època diuen que es podia detectar el seu talent polític significatiu ja aleshores. Se li valorava l'actitud equilibrada i conciliadora; i no intentava ser el centre d'atenció.

Una "guspira en una revolució pacífica"

Tsipras va estudiar enginyeria civil a la universitat, però no va deixar l'activisme polític. A trenta-tres anys, es va convertir en cap del moviment col·lectiu Sinaspismós, precursor de Syriza. En aquell moment, una enquesta que va aparèixer en una revista indicava que Tsipras era el polític grec preferit d'un de cada dos ciutadans de Grècia.

Des d'aleshores viu amb la seua dona, Betty Batziana, a Kipseli, un barri d'Atenes, principalment de classe mitjana-baixa. Van posar al seu primer fill Orfeu Ernesto. Durant els anys del seu ascens polític, Tsipras tenia penjat darrere l'escriptori un pòster d'Ernesto Che Guevara, personatge que venerava. Encara avui a les entrevistes li agrada parlar sobre el seu desig d'infantesa de canviar el món. Somriu quan es descriu a si mateix com una "guspira en una revolució pacífica".

Aquesta guspira encara la porta a dins. Va accedir al càrrec de primer ministre amb la intenció de canviar Europa i de substituir els freds neoliberals per polítics d'esquerres més solidaris. Els discursos incendiàries que sovint pronuncia contra la "barbàrie de l'austeritat", destinada exclusivament a protegir els bancs i els antics deutes, toquen l'ànima dels grecs, que han vist



EEE

com el seu nivell de vida ha baixat en un període de temps curtíssim. El seu ascens al capdamunt de la política grega va ser meteòric i res no hi va contribuir més que la crisi.

Tsipras sovint anima els grecs a estar orgullosos del seu país. En els seus discursos reclama "la fi de la humiliació del poble grec" i "la recuperació de la dignitat dels pobles". El seu concepte de nació és del de *pluralis majestatis*, en què el poble és sobirà i no pot ser negat; no se li pot negar la dignitat ni l'euro.

Després d'estar a punt de guanyar les eleccions del 2012, en què va perdre per molt poc davant del conservador Andonis Samaràs, Tsipras va fer una gira per Europa. Va començar a buscar aliats potencials, però també volia que fóra un viatge d'aprenentatge. El gener del 2013 va venir a Berlín, on es va reunir amb membres de Die Linke, successors dels comunistes de l'Alemanya oriental. A la London School of Economics, va fer un discurs sobre per què les polítiques



SENTIMENT DE TRAÏCIÓ. Manifestants llancen còctels molotov a la policia durant les protestes del juliol contra l'acord d'Alexis Tsipras amb la UE i l'FMI.

un nou rostre a Europa no va resultar ser una tasca senzilla. Als altres caps de Govern no els va agradar el comportament dels dos nous líders d'una Grècia efectivament insolvent. El seu excés d'autoconfiança va fer tornar desconfiats els líders europeus.

El resultat va ser una sèrie de malentesos que van fer que augmentara la desconfiança en tots dos costats. Hi va haver un moment en què la sortida de l'euro era una opció seriosa.

Amb la seua tossuderia, Tsipras va aconseguir fer enfadar fins i tot el president de la Comissió Europea, Jean-Claude Juncker, un home que es considerava "l'últim amic de Grècia". El que va indignar Juncker va ser, probablement, que Tsipras sempre es retirava després d'hores de negociacions per fer consultes amb els seus assessors, i s'asseia novament a la taula i tornava a parlar d'acords ja tancats i reobria punts de debat. "Una negociació no pertany mai a una sola persona", va dir suposadament Tsipras referint-se a aquella pràctica.

Els funcionaris de Brussel·les se'n van venjar, tractant-lo de mentider i d'inexpert. Evidentment, ni una cosa ni l'altra no són del tot falses. Tsipras era un principiant. Potser es pensava realment que podria donar un "nou rostre" a Europa i dictar condicions a la troica. És extremadament segur de si mateix, fet que pot passar per alt fàcilment perquè no sembla mai arrogant.

A Atenes hi ha qui creu que durant un temps els líders de Syriza no eren del tot conscients que se seguirien escrupolosament totes i cadascuna de les paraules, dels discursos i de les declaracions. Creuen que Tsipras i Varufakis es van pensar durant molt de temps que a Grècia podien dir el contrari del que deien a Brussel·les i que no se n'adonaria ningú.

El diputat al Parlament Europeu Dimitris Papadimulis té raó. Tsipras i el seu partit van ser forçats a créixer de pressa. Només els van caldre sis mesos. •

Traducció d'Arnau Figueras

neoliberals no aporten solucions. En entrevistes, va declarar que Angela Merkel intentava erigir zones econòmiques especials al sud d'Europa, amb Grècia com una colònia endeutada.

"Ja trobarem la manera"

En acabar la conferència a Londres, un jove grec li va preguntar què passaria si els europeus no volien negociar: "Què farà si no ens donen més diners?"

"Ja trobarem la manera", va contestar vagament Tsipras, mentre somreia.

"Però què passarà amb la pensió del meu pare?"

"Si sempre tens por del que podria passar, el 2020 la pensió del teu pare encara serà més baixa", va dir Tsipras. Al final no va contestar la pregunta de què passaria si els europeus no pagaven.

A París, Tsipras va trobar-se amb Étienne Balibar, un conegut marxista. En cas de trobar-se amb Merkel, va avisar-lo Balibar, l'hauria d'afalagar, literalment, "embolcallar-la". D'altres li van dir una

cosa semblant: "Sigues dur, però amb paraules amables". I això és el que va fer.

"Aviat guanyarem la guerra"

El maig del 2014 Syriza va guanyar les eleccions europees a Grècia. Varufakis, que llavors només era un dels molts assessors econòmics de Tsipras, va fer-li una visita al seu despatx després de la victòria electoral. La seua conversa va ser filmada. "Ara hem guanyat les eleccions, i aviat també guanyarem la guerra", li va dir Tsipras. Es referia a la guerra contra l'austeritat.

El 25 de gener del 2015 un Tsipras radiant va sortir a l'escenari de davant de la Universitat d'Atenes com a guanyador de les eleccions. "Se sentia molt orgullós, estava molt content. Volia donar un nou rostre a Europa", recorda l'europarlamentari Papadimulis.

Tsipras va fer un altre viatge per Europa, aquest cop com a cap del Govern grec, acompanyat del seu ministre de Finances, Iannis Varufakis. Però donar